

Jaarverslag 2017 van de Stichting Zwolse Stolpersteine

Ook in 2017 werd er weer een forse bijdrage geleverd aan het verwezenlijken van de doelstelling van de Stichting: het leggen van een Stolperstein voor alle uit Zwolle weggevoerde en omgebrachte of omgekomen Joodse medeburgers. Tijdens zes, soms grotere, soms kleinere bijeenkomsten werden in totaal 46 stenen onthuld.

Het blijft altijd weer verrassend hoeveel informatie er, ruim 70 jaar na de oorlog, nog verscholen ligt in de archieven en in de geheugens van mensen die de oorlog meemaakten. Zo deelde Harry Hes op 3 november zijn herinneringen aan Menno Wolf, zijn jeugdvriendje uit de Kamperstraat. Hoe miniem de herinneringen soms ook zijn, zij vormen een directe band met dat afschuwelijke verleden. En door het verhaal te vertellen, wordt het vastgelegd en doorgegeven aan toekomstige generaties.

En zo deelde Tiny van der Laan-Vogt haar herinneringen aan het gezin Blanes in de Van Lennepstraat. Partijgenoten uit de SDAP. Ze herinnert zich hoe de zussen van de huisvader zongen tijdens het vastzetten van de Davidssterren op hun kleding. In het licht van de geschiedenis wrange beelden die zich vastschroeven in het geheugen.

Zo worden de Stolpersteine waarvoor ze bedoeld zijn: monumenten van herinnering aan het individu en merktekens van waarschuwing voor uitsluiting, haat en vervolging. Te midden van ons allen.

Jaap Hagedoorn
Voorzitter Stichting Zwolse Stolpersteine

Doelstelling

Doelstelling van de Stichting Zwolse Stolpersteine is het (doen) plaatsen van Stolpersteine voor de circa 454 tijdens de Tweede Wereldoorlog omgebrachte Joodse Zwollenaren en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord. De Stichting is opgericht bij notariële akte van 1 maart 2013 en statutair gevestigd aan de Ampèrestraat 24 te Zwolle.

Stolpersteine zijn kleine, individuele monumenten die je geestelijk doen struikelen op onverwachte momenten. Individuele gedenktekens voor die mensen voor wie geen grafteken kon worden opgericht. En juist doordat de Stolpersteine liggen voor hun laatste vrijwillige woonplaats, wordt indringend duidelijk dat het ging om onze burens, onze klasgenoten, onze collega's, onze stadgenoten. Het confronteert ons met de onomkeerbare leegte, die zij hebben achtergelaten.

Bestuur en vrijwilligers

Gedurende het verslagjaar bestond het bestuur uit Jaap Hagedoorn (voorzitter), Piet den Otter (secretaris), Martin Hemmink (penningmeester) en Felicia van der Maden (lid). Naast bestuursleden kent de Stichting vrijwilligers voor verschillende werkzaamheden: Wim Huijsmans, José Martin (Herinneringscentrum Kamp Westerbork), Wim de Ruiter en Peter Riemersma voor historisch onderzoek, Ineke Mulder voor website en public relations, Ineke Walrave voor fotografie, Marco Groen voor het opsporen van familieleden van de slachtoffers. Bestuur en vrijwilligers verrichtten hun werkzaamheden om niet.

Het bestuur kwam 5 keer in vergadering bijeen. Het Landelijk Overleg Stolpersteine kwam in 2017 niet bijeen.

Activiteiten

Plaatsen van Stolpersteine

In 2017 zijn tijdens 6 bijeenkomsten in totaal 46 Stolpersteine onthuld.

Datum	Adres (volgorde gelopen route)	Aantal Stolpersteine
22 maart	Rhijnvis Feithlaan 3	3
	Oosterlaan 16	2
	Oosterlaan 19	3
	Oosterstraat 8	1
	Hertenstraat 5	2
	Terborchstraat 2	2
	Van Nagellstraat 16	1
	Van Nagellstraat 9	4
21 mei	Van Lennepstraat 24	5
30 juni	Hoekstraat 19	1
	Kuyerhuislaan 6	4
9 oktober	Rembrandtlaan 23	3
3 november	Kamperstraat 14	2
	Papenstraat 5	6
	Sassenstraat 3	5
	Sassenstraat 45A	1
12 november	Anemoonstraat 43	1

Eind 2017 waren er in Zwolle 160 Stolpersteine geplaatst. Daarvan zijn er 148 onthuld en zullen er 12 in 2018 nog worden onthuld. Zie voor een geografisch overzicht van de gedenkstenen:

<http://www.stolpersteine-zwolle.nl/index.php?pageID=51>. De gemeente Zwolle verzorgde de fysieke plaatsing van de gedenkstenen daags voor de onthullingen.

Op <http://www.stolpersteine-zwolle.nl/index.php?pageID=53> zijn uitvoerige verslagen van de onthullingen in woord en beeld te vinden, evenals de vaak zeer aangrijpende toespraken en gedichten. Elke onthulling betekende een individuele herdenking, toegespitst op de levensloop van de slachtoffers en vorm gegeven naar wens van nabestaanden of andere relaties. Vrijwel alle sprekers wezen erop dat Stolpersteine niet alleen de individuele herinnering aan de vermoorde Joodse Zwollenaren levend houden, maar ook waarschuwen tegen rassenwaan en groepshaat nu en in de toekomst.

De Stichting Zwolse Stolpersteine hecht zeer aan individuele herdenking van de slachtoffers van massale ontmenselijking en massale vernietiging. De gedenkstenen illustreren indringend de uitspraken van Abel Herzberg uit 1950. Hij stelde dat je niet moest spreken van de moord op 6 miljoen joden. Er is één jood vermoord en dat is 6 miljoen keer gebeurd. Zes miljoen keer een individu, een man, een vrouw, een kind, zoals ook verwoord door stadsdichter van Zwolle Kees Smits bij de onthulling van gedenkstenen in de Stationsbuurt op 22 maart 2017:

Struikelstenen

*Ik heb je bij je naam geroepen,
je bent van Mij. (Jesaja 43, 1c)*

*Zeg niet de namen van weleer,
de stoepen raken vol met traan.
Noem wel de levens nog een keer,
Geef kleur aan wit op zwart bestaan.*

*Toch moeten namen klinken, want
wie zwijgt, stemt iemand toe zijn dood.
Spreek uit: Cohen en Rotschild en
Rosa, Jacob - met eerbied Jood.*

*De oorlog gaat nooit meer voorbij:
de dood, het leed aan zoveel mens.
Wie Vecht heet wordt zomaar vermoord,
een kind passeert een laatste grens.*

*De ouders van de Oosterlaan,
het meisje van de Hertenstraat
en oma's, opa's, duizenden,
zij leven - noem hun zijn als daad.*

Historisch onderzoek

Wie waren de Zwolse slachtoffers van de Holocaust en wat was hun laatste vrijwillig bewoonde adres? Hoe verliep hun leven en ondergang? Ook in 2017 is in samenwerking met het Herinneringscentrum Kamp Westerbork, het Historisch Centrum Overijssel en veel individuele personen veel tijd en energie gestoken in biografisch-historisch onderzoek.

Personalia en woonadressen van de Zwolse slachtoffers zijn gepubliceerd op: <http://www.stolpersteine-zwolle.nl/index.php?pageID=48>. Veel overige informatie wordt gepubliceerd op de persoonspagina's van het digitale Joods Monument, <https://www.joodsmonument.nl/>. Het Joods Monument gedenkt de meer dan 104.000 personen die in Nederland als Joden werden vervolgd en de Holocaust niet overleefden.

Educatie

De Stichting Zwolse Stolpersteine stelt haar gegevens graag beschikbaar voor educatieve doeleinden. Samenwerking met de Stichting Judaica Zwolle resulteerde in 2016 in de tentoonstelling *Jodenvervolging in 12 portretten*, Twaalf biografische portretten vertellen samen het verhaal van de vervolging van de Joodse Zwollenaren in de Tweede Wereldoorlog.

Elk portret bestaat uit persoonlijke gegevens van het slachtoffer, een korte levensbeschrijving en een beeldverhaal. Ook is de naaste familie van de geportretteerde in kaart gebracht. De twaalf persoonlijke verhalen geven een beeld van de verschrikkingen, de uitsluiting, de angst, het verdriet en de ellende als gevolg van de terreur en rassenwaan van de nazi's.

De tentoonstelling bestaat fysiek uit schermen op roll-ups en kan door instellingen en scholen geleend worden. Er is ook een digitale versie te bezichtigen op <http://www.judaica-zwolle.nl/index.php?pageID=49>.

In 2017 zijn in een samenwerkingsverband van de Stadkamer Zwolle, het Historisch Centrum Overijssel, de Stichting Judaica Zwolle en de Stichting Stolpersteine begeleidende lesbrieven geschreven, bestemd voor de groepen 7 en 8 van het basisonderwijs. Ook deze lesbrieven zijn online beschikbaar op <http://www.judaica-zwolle.nl/index.php?pageID=56>

3.4. Public relations

De Zwolse Stolpersteine verheugen zich in een breed maatschappelijk draagvlak bij nabestaanden, de Joodse gemeente, de gemeente Zwolle, bij service-clubs, onderwijsinstellingen, bedrijven en individuele personen. In samenhang hiermee kregen de Stolpersteine periodiek aandacht in de media.

Belangstellenden zijn na aanmelding via <http://www.stolpersteine-zwolle.nl/index.php?pageID=49> verzekerd van regelmatige nieuwsvoorziening over de voortgang van de Zwolse Stolpersteine.

Bestuursleden gaven bij verschillende gelegenheden acte de présence om informatie te geven over de Stolpersteine en/of de geschiedenis van de Zwolse Joodse gemeenschap ten tijde van WO II.

3.5. Financiën

Uiteenlopende organisaties, bedrijven en individuen steunden het project met diensten of geldelijke bijdragen. Aan het einde van 2017 was financiering voor ongeveer tweederde van de te leggen Stolpersteine toegezegd.

Zie voor meer financiële informatie de afzonderlijke financiële publicatiestukken.